

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: FASTE OG DIAKONI

LEDER

FASTE

ARTIKLER OG INNLEGG

ET NÅDENS ÅR FOR FATTIGE
NYE DIAKONALE MULIGHETER
KIRKENS UNGE

MÅNEDENS SALME

SØNDAGSTEKSTEN

3. SØNDAG I FASTETIDEN

8. MARS

4. SØNDAG I FASTETIDEN

FASTE

I fastetiden utfordres vi til både å rette oppmerksomheten innover og utover. Innover mot åndelig konsentrasjon og fornyelse. Utover mot rettferdighet og barmhjertighet.

Fastetiden har på mange måter fått en renessanse i vår kirke i de senere årene. Riktignok handler det om en oppdatert og modernisert versjon av faste, ikke som en gjenoppplivning av gamle fastebestemmelser om avhold fra kjøtt. Den form for fastepålegg fikk som kjent et skudd for baugen allerede ved reformasjonen, og siden den gang har man i protestantisk sammenheng gjerne hatt en viss forlegenhet i møte med denne del av den kirkelige tradisjon. I vår tid har mange gjenoppdaget betydningen av å gi avkall på noe man vanligvis setter pris på, med tanke på å oppnå økt indre oppmerksomhet og konsentrasjon. Det behøver ikke nødvendigvis være kjøtt, men like gjerne kaffe, alkohol eller andre ting. Gjennom å ta denne form for selvvalgt konkret faste i bruk har man også gjenoppdaget sammenheng mellom det åndelige og det kroppslige. Gjennom den kroppslige opplevelsen av å mangle eller savne noe kan man også komme nærmere sine indre følelser og motiver. Heller ikke en luthersk spiritualitet bør være fremmed for et asketisk element.

Gjennom tekstrekkene settes fasten inn i sammenheng med Jesu lidelse og død. Som forberedelse til skjærtorsdag og langfredag er fasten også et kall til et liv i Jesu etterfølgelse. Som Jesus "ga avkall på sitt eget" (Fil 2,7) og tok på seg lidelse for vår skyld, slik kalles vi til å ta vårt kors opp og følge etter Jesus (Matt 10,38).

Heller ikke en luthersk spiritualitet bør være fremmed for et asketisk element.

Liksom Jesu lidelse og død ikke skjedde for hans egen skyld, men for verdens skyld, slik kan heller ikke vår faste skje bare for vår egen del. Mot en slik innadvendt og selvopptatt faste finnes det tvert imot sterke advarsler i Bibelen. En slik kritikk av en slik faste finner vi f.eks. hos profeten Jesaja, som spør: "Er dette den fasten jeg har valgt, en dag da mennesket plager seg selv, bøyer hodet som et siv og legger seg i sekk og aske? Kaller du dette for faste og en dag etter Herrens vilje?" I stedet svarer han: "Nei, dette er fasten jeg har valgt: å løse urettferdige lenker, sprengte båndene i åket, sette undertrykte fri og bryte hvert åk i stykker, å dele ditt brød med sultne og la hjelpeløse og hjemløse komme i hus. Du skal se til den nakne og kle ham, du skal ikke snu ryggen til dine egne." (Jes 58,5–7)

I møte med en slik forståelse av faste er det svært meningsfullt at dette også er tiden for Kirkens nødhjelps fasteaksjon. Gjennom praktisk handling får vi mulighet til nettopp det som ifølge Jesaja er den rette faste. Gjennom at dette nettopp skjer i fastetiden, knyttes det samtidig en linje mellom det indre og det ytre, mellom åndelighet og diakoni. Artiklene i dette nummeret er et bidrag til en slik refleksjon.

.....
HARALD HEGSTAD
 HARALD.HEGSTAD@MF.NO

ET NÅDENS ÅR FOR FATTIGE

TEKSTREFLEKSJON OVER LUK 4.16–19

AV KJELL NORDSTOKKE, PROFESSOR EMERITUS
NORDSTOKKE@DIAKONHJEMMET.NO

Ved inngangen til årets fastetid har Kjell Nordstokke skrevet en tekstrefleksjon til Luk 4,16–19. Denne er den ene av de to bibeltøkstene som står trykket på plakaten med Regnbuebønn, som Kirkens Nødhjelp har sendt til alle menigheter som er med på Fasteaksjonen. Teksten fra Lukas 4 blir ofte omtalt som Jesu programtale – og i tekstrefleksjonen peker Nordstokke på at fortellingen om den første offentlige opptreden til Jesus ofte blir tolket med et sosialetisk fokus. Nordstokke understreker imidlertid at dette fokuset ikke må overskygge det kristologiske budskapet som Lukas ønsker å formidle: Inkarnasjonen har en tydelig sosial dimensjon. Derfor passer denne teksten så godt i fastetiden – som inspirasjon til engasjement i Fasteaksjonen.

Det er noe programmatisk over talen Jesus holder i synagogen i Nasaret, både fordi dette ifølge Lukas er hans første offentlige opptreden, og enda mer på grunn av valget av tekst i Jesaja-boken sammen med utsagnet om at en ny nådetid er blitt oppfylt der og da.

Tilhørerne mente nok at de visste hvem Jesus var, men denne talen fikk dem til å sperre opp øynene og spørre: ”Er ikke dette sønnen til Josef?” Fortsettelsen viser at de ikke var beredt til å oppfatte Jesus som mer enn en ung mann fra nabolaget, og det endte med at de jaget ham ut av byen.

Lukas tegner et annet bilde av Jesus; det sprenger forestillingene tilhørerne måtte ha om hvem han var: I forkant av opptredenen i synagogen i Nasaret hadde Jesus oppholdt seg i ødemarken i førti dager. Her var han blitt fristet av djevelen til å velge en snarvei til makt og herlighet, en vei som ville spare ham for motstand og kors. Men Jesus sto imot fristerens forlokkende bibeltolkning; han forble tro mot den gjerning Gud hadde gitt ham å utføre, og som han satte ord på da han sto fram i synagogen i hjembyen: Å forkynne et godt budskap for fattige og rope ut et nådens år fra Herren!

Denne fortellingen blir ofte tolket med et sosialetisk fokus; det med god grunn siden det handler om fattige, fanger, blinde og undertrykte; det vil si grupper mennesker som er rammet av nød og urett. Men dette fokuset må ikke overskygge det kristologiske budskapet Lukas ønsker å formidle: Den messiasrollen Jesus gikk inn i, kjennetegnes ved en grunnleggende solidaritet med utstøtte og fordømte. Inkarnasjonen har en tydelig sosial dimensjon; det nådens år Jesus bærer bud om, blir først forkynt for dem som er ofre for ondskapens krefter i en nådeløs verden. Djevelen fristet Jesus til å velge en annen og mer gloriøs messiasrolle. Heldigvis sto Jesus imot og forble tro mot kallet! Lukas slår fast at det er ”i Åndens kraft” Jesus vender tilbake til Galilea og begynner sin messianske gjerning.

Tilhørerne i synagogen i Nasaret var ganske sikkert vel kjent med ordene fra Jesaja-boken, som Jesus leste, og også med de livsskjebnene teksten referer til. De fleste var selv fattige. Studier av levekårene i Galilea på Jesu tid viser at flertallet av befolkningen levde på et eksistensminimum. Jord og annen eiendom var samlet på få hender; de som forpaktet land, sto i konstant fare for ikke å kunne innfri sine forpliktelser, med den følge

at de ble gjeldsslaver; mange var løsarbeidere og kunne ikke regne med å finne arbeid hver dag. Mange av Jesu lignelser gjenspeiler denne hverdagen. I tillegg ble folk rammet av sykdommer som det ikke var behandling for; det er anslått at den gjennomsnittlige levealderen var mellom 30 og 40 år.

Godt nytt for fattige rommer derfor et løfte om en ny tid, en nådetid med frihet fra gjeld og undertrykkelse. Profetene i Det gamle testamente er tydelige i erkjennelsen av sammenhengen mellom undertrykkelse og fattigdom (for eksempel Am 4, 1; Jer 5,26–28; Mi 2,1–2). Folk er ikke fattige på grunn av skjebne eller latskap; de er tvunget inn i fattigdom av griske maktavere og urettferdige styresmakter slik Jeremia sier til kong Jopakim: ”Men du har ikke øye og hjerte for annet enn urett vinning, for å øse ut uskyldig blod, for å undertrykke og mishandle.” (Jer 22,17)

Å være fattig er en brutal og nådeløs tilværelse; ikke noe sted idylliser Bibelen fattigdom. Derimot forsvares de fattiges likeverd og rett til et verdig liv. Gud stiller seg på de fattiges side: ”Den som undertrykker den svake, håner hans skaper, den som hjelper den fattige, gir Gud ære,” heter det i Ordspråkene 14,31. Fattigdom er derfor ikke bare et sosialt og etisk spørsmål; det har også en religiøs dimensjon i skjæringspunktet mellom en rett relasjon til Gud og til nesten.

Når Jesus priser de fattige salige (Luk 6,20), skal ikke det tolkes som en lovprisning av fattigdom, men som en bekreftelse av Guds blick for de fattige. De fattige har ofte ikke annet å forlate seg på enn forventningen til Guds nådige omsorg. Igjen og igjen bekrefter Jesus de fattiges håp og tro; det er på denne bakgrunn at han roper ut et nådens år som et godt budskap for de fattige.

Utsagnet om at fanger skal få frihet, må forstås innenfor samme tolkningsrammen. Fanger er her ikke kriminelle i vår moderne forstand, men mennesker som er havnet i fengsel som følge av at de er fattige og gjeldbundne. Noen er ofre for de mektiges brutale maktutøvelse. Løftet om frihet annonserer at slik maktbruk skal ha en ende. Også dette er et uttrykk for den nye nådetiden. Slik sprenget den historiske rammen for utsag-

net; det blir et budskap om frihet til alle som er lenket til avstengte rom og underkastet andres maktbruk.

Nådens år innebærer også at blinde får synet igjen. I Jesu samtid ble blindhet forstått som langt mer enn en fysisk funksjonshemming. Øyet var oppfattet som kroppens lampe (Matt 6,22); den blinde er uten indre lys, overgitt til mørket og dets truende krefter. Folk var redde for ”det onde øyet”, det blinde menneske kunne feste på andre. Det kunne påføre forbannelse og ulykke; derfor holdt en gjerne den blinde på avstand. Blindhet var et uttrykk for syndighet, slik disiplene ga uttrykk for i fortellingen om den blindfødte (Joh 9). Jesus avviser imidlertid kategorisk denne oppfatningen. Når Jesus helbreder blinde, betyr det selvsagt å gjenopprette evnen til å se fysisk, men det handler også om å forsvare mennesker mot fordømmelse og stigmatisering og å gi dem plass i fellesskapet som fullverdige medmennesker. Likesom blindhet har en metafysisk dimensjon, har det å få synet en helhetlig rekkevidde som omfatter både det fysiske, det sosiale og det åndelige.

Alt dette handler om nåde. Markeringen av reformasjonsåret 2017 hadde nåde som hovedtema, med undertitlene *Frelse er ikke til salgs, Mennesker er ikke til salgs, Skaperverket er ikke til salgs*. Luther tok et oppgjør med skolastikkens oppfatning av nåde som en slags guddommelig kraft som skulle bistå den troende i strevet for å bli rettferdig. I stedet fremmet han en forståelse av nåde som er bekræftende og livgivende relasjon, først og fremst i form av Guds nådige relasjon til mennesker, som frelse og rettferdiggjørelse gjennom Jesus Kristus og troen på ham. Nåden uttrykker Guds vennlighet, gode vilje og omsorg for menneskene. Nettopp det poengteres i denne teksten: Nåde er gode nyheter for fattige, frihet for fanger, synsevne for blinde og frihet for undertrykte. Det innebærer en påminning om ikke å redusere nåden til noe som bare gjelder den religiøse sfære, nåden har sosiale implikasjoner, den peker i retning av rettferdighet og fred som helhetlig menneskelig livserfaring, og som fylde av nytt liv i Kristus. Det bekrefter Paulus: Guds rike består i ”rettferdighet, fred og glede i

Den hellige Ånd” (Rom 14,7).

Tilbake til Luther og hans oppfatning av nåde som relasjon bestemt av vennlighet og godvilje: Det har som følge kristnes kall til nestekjærlighet. I traktaten *Et kristenmenneskes frihet* poengterer Luther at likeså fri som den troende er i nådens relasjon til Gud, er hun og han bundet i relasjon til nesten, og utelukkende for nestens skyld. Det gir grunnlag for å tolke Jesu programtale i Lukas 4 som et program for kristnes tjeneste i verden, som et mandat til å kjempe fattige og undertryktes sak og å bringe frihet til dem som er fanget i urett og mørke. Derfor passer denne teksten så godt i fastetiden, både som forkynnelse av Jesus Kristus og hans valg av korsets vei for å frelse mennesker fra synd, nød og urett, og samtidig som en bekreftelse av kirkens kall til å kjempe for menneskeverd, rettferdighet og fred i verden. Kirkens Nødhjelps fasteaksjon hjelper menighetene til å holde tro og tjeneste sammen, som to integrerte sider av samme sak; begge er tuftet på tilliten til Guds nåde i Jesus Kristus.

I begge disse relasjonene handler det om å stille seg under løftet om et nådens år. Det handler her ikke om et år i kronologisk forstand, men om kairos, en ny tid fylt av nåde og sannhet. Kairos innebærer to grunnleggende dimensjoner: Den ene er bestemt av et dommens blikk som avslører urett og synd, i både menneskers og samfunns handlesett. Den andre overvelder denne første og forkynner Guds nærvær midt i denne virkeligheten, som en nådens tid til frelse og frihet.

Kan nådens år virkelig erfares i menneskers hverdag? Det er ingen tvil om at Det nye testamentet er urokkelig i sin påstand om Jesus brakte Guds rike nær på en måte som satte mennesker fri og lot dem erfare et nytt liv i fellesskapet med ham. I Kristus er ”det nye blitt til”, stadfester Paulus. Gud har forsonet verden med seg selv i Kristus, og han har gitt ”oss forsoningen tjeneste” (2 Kor 5,17–18). Igjen ser vi dobbeltheten av

Guds handling gjennom Jesu messianske gjerning og kallet til å være ambassadører for forsoning, rettferd og fred. I Johannesevangeliet er tegnene Jesus utfører, vitnesbyrd om den nye tid; hvert av dem vitner om at hans nærvær bryter dødskreftenes herredømme og gir nytt liv. Til slutt i evangeliet får disiplene del i dette oppdraget: ”Fred være med dere! Som Far har sendt meg, sender jeg dere.” (Joh 20,21)

Som disiplene den gang vet også vi at tegnene på nådens tid midt i blant oss konfronteres av mottegn. Ondskapens krefter fortsetter å holde mennesker nede i fattigdom, urett og fangenskap. Evangeliet derimot – det levende ordet som er godt nytt for fattige – holder troen fast i vissheten om at livets krefter likevel er de sterkeste, tuftet på budskapet om Jesu oppstandelse fra de døde.

Nestekjærlig omsorg, diakonal praksis, tiltak for å fremme menneskeverd og en bedre verden for alle å leve i – alt dette er i troens synsvinkel tegn på at livets krefter er sterkere enn dødens, også i vår tid. Nettopp derfor er fasteaksjonen en håndgripelig forkynnelse av hvem vi tror på, og samtidig konkret innsats for at fattige og undertrykte mennesker skal kunne erfare et nådens år, midt i deres hverdag.

Samtidig blir vi selv utfordret til å tenke gjennom hva nåde betyr for oss. Kan budskapet om et nådens år hjelpe oss til å bryte ut av fangenskap vi har havnet i, og til å erkjenne blindhet overfor den forvandlende kraft troen, håpet og kjærligheten kan ha i våre liv? I møte med Jesu ord i synagogen i Nasaret settes vi på valg. Vi kan enten, som tilhørerne den gang, la oss overraske over ordbruken, men ende opp med å mene at dette er upassende, ja, faktisk provoserende. Eller vi kan la oss orientere av Lukas og ta imot ”det gode budskapet om fred ved Jesus Kristus, han som er Herre over alle” (Apg 10,36) – til tro og tjeneste.

NYE DIAKONALE MULIGHETER

AV BENTE HJERTENÆS, REGIONSKOORDINATOR FOR KIRKENES NØDHJELP I MØRE BISPEDØMME OG INGER-TORUNN SJØTRØ, SENIORRÅDGIVER I KIRKENES NØDHJELP
BENTE.HJERTENAES@NCA.NO / INGER-TORUNN.SJOTRO@NCA.NO

I et nytt studiedokument fra Det lutherske verdensforbund, *The Church in the Public Space* (The Lutheran World Federation, 2016) presenteres en modell med tre dimensjoner for kirkenes offentlige engasjement. I denne artikkelen vil vi vise at modellen også er velegnet til å forstå sammenhengen mellom de ulike delene av Kirkens Nødhjelps fasteaksjon. Vårt håp er at det kan inspirere både biskoper, prester og andre kirkelig ansatte til et enda sterkere engasjement i Fasteaksjonen slik at menighetene blir enda mer synlige i det offentlige rom.

Kirkens Nødhjelps fasteaksjon ble startet i 1967, og i over femti år har den lilla fastebøssen vært et synlig uttrykk for norske menigheters diakonale ansvar. På midten av 80-tallet ble Fasteaksjonen det diakonale prosjektet i konfirmandundervisningen. Siden den gang har til sammen mer enn en million bøssebærere gått fra dør til dør uken før palmesøndag for å samle inn penger til Kirkens Nødhjelps verdensvide arbeid. De siste årene er det også flere voksne som er blitt med på aksjonen, og stadig flere steder er det nå hele menighetens aksjon

For å gi inspirasjon og kunnskap til dem som skal være med på Fasteaksjonen er det gjennom årene blitt laget ressursmaterieil for ulike grupper. Til konfirmandene utarbeides det hvert år et undervisningsopplegg, og det er blitt laget filmer for både ungdom, barn og voksne. Og teologer og andre fra Kirkens Nødhjelps nettverk er blitt bedt om å skrive tekstrefleksjoner til noen av fastetidens pretekster.

I tillegg til bøsseaksjonen består Fasteaksjonen av en beslutningspåvirkende kampanje. Slik bi-

drar aksjonen til å vise at det også er nødvendig å gjøre noe med de politiske og strukturelle årsakene til nød og urettferdighet. De siste årene har det vært samlet underskrifter som så er overlevert til politiske myndigheter, men det har også vært andre former for aksjoner, som flaskepostkampanjen i 2010. Denne utviklingen av Fasteaksjonen har skjedd uten at det har ligget noen teoretisk ramme til grunn, men det har vært en naturlig utvikling basert på erfaringer fra Kirkens Nødhjelps globale arbeid om hva som skal til for å oppnå endring i de grunnleggende årsakene.

NY MODELL FOR KIRKENES OFFENTLIGE ENGASJEMENT

Modellen i studiedokumentet fra Det lutherske verdensforbund (LVF 2016:31–32) har følgende tre dimensjoner: *Praksis, ideer og strukturer*. Disse tre er til en viss grad overlappende, og samlet gir de en helhetlig tilnærming til kirkenes engasjement i det offentlige rom.

Den første dimensjonen, praksis, innebærer element av synlige handlinger der mennesker erfarer at noe skjer. De to andre dimensjonene er ikke like synlige, men kan ha minst like stor effekt som den første. *Den andre dimensjonen* omfatter idéer, tankemønstre, narrativ og verdier som gir motivasjon og rettleiding til praksisene. Med andre ord: Dette er den kulturelle/religiøse/åndelige dimensjonen.

Den tredje dimensjonen er de institusjonelle og formelle rammeverk som avgrenser handlingsrommet i samfunnet. Dette er den juridiske/politiske/samfunnsmessige dimensjon. Mens idéene gir en indre motivasjon (begrunnelse/rasjonale),

gir strukturene et ytre rammeverk, og ifølge studieheftet fra Det lutherske verdensforbund koples dette til det klassiske lutherske skillet mellom de to regimenter. I studieheftet blir det gjort en ny gjennomgang av dette skillet og det understrekes blant annet at:

The church is called to communicate God's love for this world in word and deed. Therefore, when the church witnesses injustice and oppression in the worldly realm, it needs to speak out, empower the weak, serve the needy and protect the vulnerable. (LVF 2016:22)

Alle tre dimensjoner er forbundet med hverandre, men de er ikke identiske, og de påvirker og utfordrer hverandre gjensidig. Ideene motive- rer og styrer praksis, men hvis praksis blir for- andret, kan også ideene bli endret. Og den sammen dynamikken kan en se mellom praksis og strukturer.

FASTEAKSJONENS FØRSTE DIMENSJON

Når det gjelder Fasteaksjonen, vil den første dimensjonen, praksis, være den årlige innsamlingsaksjonen og de ulike aktivitetene i tilknytning til den. I materiell til årets aksjon vil menighetene møte mennesker som har flyktet fra borgerkrigen i Kongo og nå bor i en flyktningleir i Angola. Her bidrar Kirkens Nødhjelp med rent drikkevann og støtte til å bygge enkle sanitær- anlegg. Fasteaksjonen er imidlertid ikke en øre- merket aksjon. Pengene som samles inn, går til ulike deler av Kirkens Nødhjelps arbeid, og det gir organisasjonen mulighet til å være raskt på banen med hjelp når katastrofer inntreffer, og jobbe langsiktig på andre områder på en måte som bidrar til forutsigbarhet.

Men det vil også være naturlig å omtale aktivitetene som inngår i den beslutningspåvirken- de kampanjen, som uttrykk for denne dimen- sjonen. I år skal det samles underskrifter for å påvirke norske politikere til å sette høyere mål for norske klimautslipp fram mot 2030 og gjøre mer for å redusere klimagassutslippene. Dette påvirk- ningsarbeidet hører imidlertid inn under den tredje dimensjonen, mer om den under.

FASTEAKSJONENS ANNEN DIMENSJON

For å gi en indre motivasjon (begrunnelse) for engasjement i Fasteaksjonen har Kirkens Nød- hjelp i mange år utarbeidet ressursmaterie- ll til bruk i menighetene. Dette korresponderer med den andre dimensjonen i modellen fra LVF. I år har biskop Kari Veiteberg skrevet en tekstreflek- sjon til Maria budskapsdag; det er laget en ny barnefilm, og konfirmantopplegget fra i fjor er revidert. Dette og annet ressursmaterie- ll er tilgjengelig på hjemmesidene til fasteaksjonen.

De siste årene har alle menigheter som er med på Fasteaksjonen, fått en plakat med bønner og korte fortellinger, der hver av de sju ukene i fas- tetiden har fått en av regnbuens farger. På årets plakat er det to bibeltekster, Jes 58,6–7 om den rette faste og Luk 4,16–19 om Jesu første of- fentlige opptreden. Til den siste teksten har Kjell Nordstokke skrevet en tekstgjennomgang (se over). Der sier han blant annet at den messiasrol- len Jesus gikk inn i, kjennetegnes ved en grunn- leggende solidaritet med de utstøtte og fordømte. Denne teksten hos Lukas blir ofte omtalt som Jesu programtale – og Nordstokke viser her at den også kan stå som et program for kristen tje- neste i verden. Derfor er den velegnet til bruk i fastetiden sammen med opplegget for regnbue- bønn.

FASTEAKSJONENS TREDJE DIMENSJON

I årets ressursmaterie- ll møter vi flere kongolesiske flyktninger; én av dem er familiefaren Innocent Nigindun som nå selv hjelper andre i flyktning- leiren Kakanda i Angola. En annen er 14 år gam- le Vanessa Bilonda som vi møter i den oransje uka, som har stikkordet FORANDRING. Til tross for sin unge alder har hun sett nok til å for- stå at skal det være håp om varige endringer, er det også nødvendig med politisk engasjement.

Den oransje uka gir naturlig rom for infor- masjon om den beslutningspåvirkende kampan- jen #stoppklimakrisen. Kirkens Nødhjelp ser at klimaendringene rammer de fattigste hardest. I 2017 ble 40 millioner mennesker rammet av flom i Sørøst-Asia og tørken i Øst- og Nord-Af-

rika rammer 20 millioner mennesker. Matmangelen som har oppstått i dette området, er blitt omtalt som den verste humanitære katastrofen i FN's historie.

Målet for årets kampanje er å påvirke norske politikere til å øke ambisjonene for utslippskutt fram mot 2030 og til å kutte i norske klimagassutslipp. Dette er helt nødvendig for å kunne oppnå FN's bærekraftsmål, spesielt bærekraftsmål nummer 13 som omhandler klima. Norske klimagassutslipp spiller en rolle; i Parisavtalen ble verdens ledere enige om å holde den globale oppvarmingen til 1,5 grader. Men Norges mål om 40 % kutt innen 2030 er ikke godt nok for at vi skal ta vår rettferdige del for å bidra til å oppfylle Parisavtalen. 2018 er et avgjørende år for verdens klima. På klimatoppmøtet i Polen i desember 2018 skal verdens ledere gjøre opp klimaregnskapet, og årets kampanje vil lede opp mot dette møtet.

NYTT RITUAL FOR FASTETIDEN

Kirkens Nødhjelps symbol med hendene og duen er hentet fra bibelfortellingen om Noah. Da storflommen var over, lovet Gud at han skulle verne livet mot dødskreftene. For å gi Noah et synlig tegn på dette satte Gud regnbuen på himmelen. Regnbuen er et håpstepp, et tegn på at en ny begynnelse alltid er mulig. Dette er diakoniens kjerne, og det er derfor Kirkens Nødhjelp bruker regnbuen som ramme for menighetsmateriellet til fastetiden.

Ideen kom opprinnelig fra diakonirådgiver i Nidaros bispedømme Britt Arnhild Wigum Lindland som i boka *40 dager – fra karneval til oppstandelse* (IKO-Forlaget, Oslo 2007) presenterte en regnbuekalender der hver av de sju ukene i fastetiden hadde en av regnbuens farger. I boka presenterte hun også fortellinger og pedagogiske idéer til hver av ukene.

Dette er blitt videreutviklet av ansatte i Kirkens Nødhjelp. I 2012 ba de Sindre Skeie lage en fastesang med sju vers, ett vers til hver av de sju ukene i fastetiden. Og han skrev *Se, mørket vinner aldri over lyset*. Tanken har vært å gi menighetene mulighet til et tilsvarende ritual som i adventstiden. Plakaten har fått overskriften Regnbue-

bønn og det er mulig å bruke opplegget på ulike måter *avhengig av hvor mye tid man har til disposisjon* (se under). Men felles for de ulike ”trinene” er at ved inngangen til den stille uke står alle de sju lysene og brenner.

Trinn 1

Tenne lys og synge versene i fastesangen som tilhører lysene. (Akkurat som i advent med adventslysene – 1. søndag 1. vers, 2. søndag 1. og 2. vers – og deretter flere vers ettersom lysene tennes)

Forslag til setning å si høyt når man tenner lysene:

”Vi tenner det røde lyset for FASTETIDEN.”
”Vi tenner det oransje lyset for FORANDRING.”
”Vi tenner det gule lyset for RETTFERDIGHET.” Disse stikkordene finner du på plakaten med regnbuebønner.

Trinn 2

Tenne lys, synge sang, be bønn.

Vi bruker da bønnen fra plakaten og bruker kun den aktuelle søndagens bønn (gul uke = kun gul bønn).

Trinn 3

Tenne lys, synge sang, be bønn, lese historien som hører til den aktuelle uken. På plakaten er det en kortversjon, en lengre utgave finnes på fasteksjonen.no/45425/regnbuemateriell.

Historien kan enten leses når lyset tennes, eller den kan brukes under kunngjøringene eller i prekenen eller annet egnet sted.

Bonustrinn

De som vil bruke materiellet i flere sammenhenger, kan kopiere opp ukas bilde og historie/bønn og ta det med under bønnevandringer, på kirkekaffen, i konfirmandundervisningen, på korøvningen eller sette det fram i våpenhuset slik at alle kan få se og lese.

UTFORDRING TIL KIRKELIG ENGASJEMENT I DET OFFENTLIGE ROM

Både hjelp til flyktninger og innsats for klimarettferdighet er områder som Den norske kirke

og andre lutherske kirker har vært opptatt av i lang tid. Kirkens Nødhjelps første innsats utenfor Europa var hjelpearbeid for palestinske flyktninger. Og engasjementet for Klimarettferdighet går helt tilbake til den sjette generalforsamlingen i LVF i Dar es Salaam i 1977. Plakaten med Regnbuebønn er en overbygning for hele Fasteaksjonen, og som vi har vist, gir den rom for alle de tre dimensjonene i modellen fra Det lutherske verdensforbund.

Kirkens Nødhjelps fasteaksjon har et toårig løp, og derfor er også årets aksjon *reformasjonsmarkeringens diakonale prosjekt*. Det gjaldt ikke bare fasteaksjonen i jubileumsåret 2017. *Kirkens Nødhjelp vil derfor utfordre biskoper, prester og andre kirkelige ansatte til å bruke det ressursmateriellet som er laget til årets aksjon, og benytte de muligheter som Fasteaksjonen gir, til engasjement i det offentlige rom: Støtte den beslutningspåvirkende kampanjen og gjøre den tilgjengelig for menighetene. Og sist, men ikke minst, bli med og gå med bøsse i sin lokale sammenheng 18.–20. mars. Ikke siden*

Den annen verdenskrig har tallet på flyktninger og internt fordrevne vært høyere. Vi trenger flere voksne bøssebærere som kan gå sammen med konfirmantene på innsamlingsdagen. Det gir en unik anledning til å gjøre noe sammen for andre på tvers av generasjoner; det gir en tryggere og bedre opplevelse for de unge å gjøre innsamlingen med følge fra en voksen og det gir et bedre innsamlingsresultat – som gjør det mulig for Kirkens Nødhjelp å hjelpe enda flere i vår felles innsats sammen for en rettferdig verden.

Mer informasjon om menighetsmateriellet årets fasteaksjon finner dere her: <http://www.fasteaksjonen.no/menigheten>.

Her finner dere en oversikt over materiellet til Regnbuebønn: <http://www.fasteaksjonen.no/45425/regnbuemateriell>.

The Church in the Public Space, Det lutherske verdensforbund, 2016. Dokumentet kan lastes ned her: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/exhibit_9.3_the_church_in_the_public_space_-_a_study_document_of_the_LVF_0.pdf.

luther

Tonje og Dag W. Haugeto Stang

TID FOR TO

299,-

Med visdom, erfaring og en solid dose humor leder Tonje og Dag oss gjennom råd og prinsipper for hvordan parforholdet best kan ivaretas og styrkes. Ukentlige lesestykker og samtale spørsmål gjør boken til en sørvisstasjon for par som ønsker å skape en fast rytme på ”vår kveld” i hverdagen, med

tid og rom for fruktbare samtaler. Boken kan med fordel gis som gave, og er rikt illustrert av Lars Aurtande.

Tonje og Dag W. Haugeto Stang har holdt samlivskurs i en årrekke og har lang erfaring som foredragsholdere og samtalepartnere.

Boken er et glimrende redskap i parterapi eller en gave til brudeparet.

www.lutherforlag.no

KIRKENS UNGE

STRATEGISK PLATTFORM FOR FORPLIKTENDE SAMHANDLING
OM DEN NORSKE KIRKES BARNE- OG UNGDOMSARBEID

VISJON

Vi som står sammen på denne plattformen, er frivillige organisasjoner som deler visjonen at kirken skal være et hjem for unge mennesker hvor de finner hjelp til å leve og vokse i tro på Jesus Kristus.

1. KIRKELIG TILHØRIGHET OG TEOLOGISK FORANKRING

- Vi vil at unge mennesker gjennom vårt arbeid, samles med sin menighet til gudstjeneste og fellesskap, og sendes med den til tjeneste lokalt og globalt.
- I vår samhandling med Den norske kirke arbeider vi i lojalitet til dens bekjennelse.
- Vi vil forkynne så alle unge ser seg elsket av Gud. Vi bygger åpne fellesskap hvor barn og ungdom får utvikle trygg identitet og kristen tro, og kalles til tjeneste for Gud i kirke og samfunn.
- Vi formidler at det å tilhøre Jesus Kristus er en gave og holdes levende av Den hellige ånd, gjennom dåpen, forkynnelsen av evangeliet og deltakelse i nattverden.

2. BARNE- OG UNGDOMSARBEIDET

- Vi vil at alt kontinuerlig barne- og ungdomsarbeid i Den norske kirke organiseres som del av en frivillig barne- og ungdomsorganisasjon sitt medlemsbaserte arbeid; jfr. Plan for Trosopplæring og vedtak i Ungdommens Kirkemøte.
- Vi understreker at kontinuerlig barne- og ungdomsarbeid også kan omfatte lederutvikling, leir- og festivalarbeid, internasjonal utveksling og åpent diakonalt programarbeid blant unge.

- Vi ber kirkens ledelse på alle nivåer stimulere til dette, og vi forplikter oss på å ha velfungerende innmeldingsrutiner og medlemssystemer i tråd med offentlige krav og regelverk.
- Organisert arbeid er mer robust som del av større frivillig nettverk, med tilgang på faglig spisskompetanse og støtte, samt sikring av et forutsigbart økonomisk driftsgrunnlag.
- Viktigst er den større sammenhengen barn og ungdom får være en del av og kan identifisere seg med, noe som for mange er avgjørende for videre trosliv i overgangen til voksenlivet.

3. TROSOPPLÆRINGEN

- Målet for trosopplæringen er å oppfylle kirkens oppdrag med å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde alt Jesus har befalt.
- Vi deltar gjerne i dette arbeidet med vår kompetanse og våre ressurser, og vi ønsker å bidra til en formålstenlig dynamikk mellom kirkens trosopplæring og barne- og ungdomsarbeidet.

4. KOMPLEMENTÆRT FELLESSKAP

- Vi forstår oss selv som et komplementært fellesskap av aktører, med hver sine profiler og oppdrag. Det er unge og oppgaver nok til alle.
- Vår felles visjon er viktigere enn innbyrdes forskjeller. Det står om kirkens diakonale og misjonale evne, barn og ungdoms tro og engasjement, og rekruttering til liv og tjeneste i kirken.
- I Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner (SBU) vil vi sammen med Kir-

kerådet, løpende evaluere og koordinere vår samhandling og innsats på nasjonalt nivå. Hvor det er tjenlig, vil vi opprette og delta i tilsvarende samarbeidsforum på bispedømmenivå.

5. DIFFERENSIERT SAMHANDLING

- Vi står for en differensiert deling av roller og ansvar. Vi anser den enkeltes profil og kompetanse som en ressurs, og vi vil utnytte mulighetene i den brede "kirkelige geografi" positivt.
- Vi søker en dynamisk og offensiv samhandling med Den norske kirke om barne- og ungdomsarbeidet, preget av lokalt eierskap, frivillig mobilisering og identitetsbyggende fellesskap.
- Vi anerkjenner hverandres frihet til å inngå forpliktende avtaler med kirken (lokalt, regionalt og sentralt) om særskilte satsinger, prosjekter og arbeidsområder. Avtalene skal ikke hindre ulike organisasjonstilknytninger, men styrke barne- og ungdomsarbeidet gjennom planmessig organisering og samhandling på områder hvor dette vurderes som hensiktsmessig.

6. NY PRIORITET

- Vi erfarer at mobilisering av frivillighet i samhandling med oss, gjør kirken best i stand til å være et hjem for unge mennesker.
- Vi registrerer at mange som velger kirkelige yrker, har bakgrunn fra vårt barne- og ungdomsarbeid; og vi er overbevist om at økt rekruttering lykkes best gjennom å styrke dette.
- Vi oppfordrer kirken til å prioritere tjeneste blant barn og ungdom i arbeidet med å redusere ressurser som brukes på administrasjon på alle nivå. (Jfr. Kirkemøtets vedtak i

2016: "Det er et mål å redusere ressurser som brukes på administrasjon på alle nivå, til fordel for lokal aktivitet som nærer det kristelige liv i soknet.")

- Mange menigheter er uten kontinuerlig arbeid blant barn og ungdom. Vi vil sammen bidra til å etablere nytt arbeid der det i dag ikke finnes.

7. "KIRKENS UNGE" - FORPLIKTELSER OG FRIHET

- Organisasjoner som senere måtte komme til å ville forplikte seg på "Kirkens Unge", kan slutes til gjennom vedtak av de tilsluttede organisasjonene i SBU.
- Organisasjoner som måtte komme til at de ikke lenger ønsker å stå for "Kirkens Unge", er frie til å melde fra om dette til de øvrige organisasjonene og til kirkens ledelse gjennom SBU.
- Utover forpliktelsen på "Kirkens Unge" er vi hver for oss selvstendige og frie organisasjoner. Plattformen innebærer ingen form for innbyrdes organisering eller administrasjon.
- Endringer av denne plattformen kan skje ved konsensus og godkjenning av de tilsluttede organisasjonene i SBU.

Oslo, 10. januar 2018

TILSLUTTEDE ORGANISASJONER

Norges KFUK-KFUM, KFUK-KFUM-speiderne, ACTA – Barn og unge i Normisjon, NLM Ung (Norsk Luthersk Misjonssamband Ung), NKSS (Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag), Søndagsskolen Norge, KRIK (Kristen Idrettskontakt), Skjærgårds live, NMSU (Det norske misjonsselskaps unge), Ung kirkesang, Return 2 sender.

MÅNEDENS SALME FEBRUAR 2018

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

I DAGER OG ÅR SKAL VI VENDE (N13 100)
T: SVEIN ELLINGSEN 1957, 1977 M: OSKAR LINDBERG 1937

Hvor ofte er du på forklarelsens høyder? Med full oversikt over livet. Du skjønner meningen med det hele. Ingen tvil, ingen bekymringer – bare håp og troens visshet? Var det slik Peter og brødrene Jakob og Johannes opplevde det da Jesus tok dem med på fjelltur? Høyt oppe på fjellets topp ble Jesus ”forvandlet for øynene på dem”. Og plutselig opplevde de at både Moses og Elias var der sammen med dem, og de hørte røsten fra himmelen som forkynte at Jesus er ”min Sønn den elskede, i ham har jeg min glede”. ”Det er godt at vi er her,” sa Peter. Men Jesus tok dem med ned fra fjellet igjen. De skulle tilbake til hverdagen.

Denne forunderlige teksten som vi finner både hos Matteus (kap 17), Markus (kap 9) og Lukas (kap 9), er den sentrale evangeliefortellingen på Kristi forklarelsesdag, som i år ble feiret søndag 4. februar. Det var denne fortellingen som inspirerte Svein Ellingsen til å skrive salmen ”I dager og år skal vi vente”. Dette er særlig tydelig i det tredje verset: Snart kommer forklarelsens time! *Å hellige stund!! Din herlighet Kristus, forvandler den fattigste grunn*. Også i Ellingsens salme ledes vi fra forklarelsens lysende høyder ned til hverdagens alminnelige liv – fra opplevelse av Guds nærvær og tydelige budskap til den kristnes liv i verden, et liv i stadig kamp mellom tvil, anfektelse og tro, og hvor ”meget er skjult for vårt øye” (v 2) – fra åndelige, trosstyrkende øyeblikk som kan oppleves i guds-tjenestens fellesskap, til den vei Gud ”vil vi skal vandre i kjempende tro” (v 5).

”Troen er en pant på det vi håper, et bevis på det vi ikke ser.” Slik innleder Hebreerbrevets forfatter fortellingen om de troende i den gamle pakt,

som levde og handlet i tro uten å se (Hebr 11,1 ff). Deres trosvirkelighet var å vente ”i dager og år, med våkende sinn, på timen da alt i din lysglans en gang føres inn” (Ellingsens salme, v 1) Det er flott å være på forklarelsens høyder, men det alminnelige er, slik Paulus beskriver det, at ”vi vandrer i tro, uten å se” (2 Kor 5,7). ”Nå ser vi i et speil i en gåte”, men vi lever med drømmen og troen på at en gang ”skal vi se ansikt til ansikt” (1 Kor 13,12).

Ellingsen skrev denne salmen allerede i 1957, som en av sine tidligste salmer. Den ble ikke publisert før i 1978 da den fikk sin endelige versjon (i diktsamlingen ”Det skjulte nærvær”, Aschehoug forlag). Salmen kom med i Norsk salmebok 1985 og nå i N13, begge steder til den svenske professor, komponist og organist Oskar Fredrik Lindbergs (1887–1955) melodi. Flere har skrevet melodi til Ellingsens salme, blant andre Jan Elgarøy og Knut Nystedt, men Ellingsen har sagt at han skrev teksten med Lindbergs melodi i tankene, og ”at det skal mye til å utkonkurrere den” (kilde: Nytt norsk salmeleksikon, bind II, side 179).

Lindbergs melodi finner vi også til salme nr. 610 i Norsk salmebok 2013, ”Du opnar, vår evige Fader, i Kristus din famn” (T Anders Frostenson / Bjarne Norheim). Lindberg sto sentralt i det kirkemusikalske reformarbeidet i Sverige i mellomkrigstiden. Som komponist er han også i Norge godt kjent for ”Gammal fåbodpsalm från Dalarna”.

Lytt til Hekta gospelkor som synger denne månedens salme på NRK/Salmeboka minutt for minutt.

I samarbeid med Eide forlag trykker LK hver måned en omtale av en av de nye salmene i Norsk Salmebok / Den norske kirkes salmedatabase.

Omtalen finnes også på www.norsksalmebok.no, der man dessuten kan finne salmeforslag til gudstjenestene.

SØNDAGSTEKSTEN

SJUR ISAKSEN - ASTRID SÆTRANG MORVIK - ESPEN DAHLGREN DOKSRØD

3. SØNDAG I FASTETIDEN - 8. MARS

4. SØNDAG I FASTETIDEN

3. SØNDAG I FASTETIDEN

4. MARS 2018

Prekentekest: Mark 9,17–29

Lesetekster: Job 2,1–10 / Ef 6,10–18

Liturgisk farge: Fiolett

NED FRA FJELLET KOMMER VI

Denne fortellingen er hos alle de tre synoptikerne plassert direkte etter Jesus forklarelse på fjellet. Det er rett og slett det første som skjer etter at de har vært vitne til en herlighet som nesten ikke kan gjengis med ord. Overgangen er brutal; idyllen blir brutt så ettertrykkelig og heslig som vi kan tenke oss. Epileptiske anfall kombinert med hissige menneskemengder er langt fra idyll. Diskusjonen handler ikke om diagnosen eller om hvilke tiltak som burde settes inn. Den handler om disiplenes maktesløshet: De får ikke til å drive den onde ånden ut. Alle de tre synoptikerne framstiller Jesus som oppgitt, utålmodig og refsende overfor folkemengden. Men hos Markus skjer det noe mer: Det refereres en kort og intens

samtale mellom Jesus og guttens far. I paralleltetekstene hos Matteus og Lukas finner vi ikke dette mellomavsnittet fra v 21–25; den innskutte samtalen mellom Jesus og guttens far er særstoff hos Markus. Samtalen handler om tro og sviktende tro, håp og sviktende håp. Det er en genuint sjelesørgerisk samtale der Jesus ber faren fortelle litt mer om hvordan dette er og har vært. Så skjer underet.

FORSIKTIG OG INNSTENDIG TRO

Jesus avsto altså fra å belære folket om epilepsi. I stedet belærer han folket om tro. Farens tilnærming til Jesus var ikke av det overbeviste slaget; han ba om et under, ”om det var mulig”. Denne faren er blitt alle ambivalente troendes trøster og venn. For noen av oss er hans bekjennelse det sanneste vi er i nærheten av å kunne avlevere: ”Jeg tror, hjelp meg i min vantrø!” Det er altså ikke styrken i farens tro som blir avgjørende, i hvert fall ikke denne gangen. Det er ikke hans hellige overbevisning som beveger Jesus. Det er tilstrekkelig at han kommer, med sin fortvilelse og splittethet, med sin bønn og sin tvil. Det er likevel Jesu styrke som driver underet fram. Denne gangen var det bare han som kunne gjøre det.

VIRKELIGHETSFORSTÅELSE

Hva visste Jesus om epilepsi eller psykiske lidelser? Sykdom blir i NT i all hovedsak beskrevet

slik den medisinske fagkunnskapen gjorde det på den tiden. I antikk og jødisk medisin mente man at sykdom skyldtes demoner. Dette gjaldt ikke bare slike tilstander som vi leser om i vår tekst, men all sykdom. Høy feber skyldtes også demoner:

- Far ut av ham – *epitimesen* (v 25). Siden en rekke sykdommer ble forstått som forårsaket av demoner, var resepten også bønn og utdrivelse. Derfor er dette ordet brukt både i vår fortelling og i andre helbredelsesfortellinger. Når Lukas som var lege, skal beskrive hvordan Jesus helbredet Peters svigermor som trolig hadde malaria (Luk 4,38–39), står det at han ”truet” (*epitimesen*) feberen til å forlate henne.

Men burde ikke Jesus visst bedre, siden vi vet bedre? Hva slags diagnostiker var han? Akkurat dette rører ved et stort og følsomt tema: Kan vi trekke Jesu diagnostiske språk i tvil? Saken er vel at vi gjør dette hele tiden. Vi tilegner oss kunnskap og talemåter på områder som Jesus umulig kunne ha tilgang til. Kanskje har dette med det vi kaller inkarnasjonen å gjøre. Da Gud ble menneske i Jesus, tok han også på seg samtidens forståelse av at alle lidelser, både psykiske og fysiske, kunne ha demonisk opprinnelse. Derfor finner vi heller ikke et tydelig skille i Bibelen mellom helbredelse av fysiske sykdommer og såkalte besettelser. Evangeliene har mange beretninger om at Jesus drar omsorg for hele mennesket, og at skillet mellom sjel og kropp er fremmed for ham. Jesus gjorde mennesker friske fra en lang rekke ulike sykdommer og sykdomsliknende tilstander.

Slik evangelistene har gjenfortalt det, virker ikke Jesus spesielt opptatt av tilstandens årsak eller navn. Hvis vi går systematisk gjennom alle de nytestamentlige fortellingene om Jesu helbredelser, vil vi for eksempel ikke finne en eneste beretning om uttalt psykisk sykdom. Siden psykiske sykdommer har forekommet til alle tider og i alle kulturer, er dette påfallende. Var ikke Jesus interessert i mennesker med slike lidelser? Hvor er det blitt av de psykisk syke? Og når vi leser om den stakkars gutten og hans fortvilte far, likner symptomene på det vi kaller kraftige

epileptiske anfall. Matteus bruker ordet *månesyke*. Månesyke er en eldre betegnelse for psykiske forstyrrelser som man antok sto i forbindelse med månefasene, særlig hos epileptikere, søvngjengere og hysterikere. Begrepet finnes ikke lenger i psykiatrisk terminologi. Uansett navn: Årsaken henvises til besettelse av en stum og ond ånd. Og Jesus ikke ser ut til å anfekte folkets diagnose.

EKSORSISMEPRAKSIS

Jeg tror ikke det er riktig å si at det er stor etterspørsel etter eksorsisme i norsk kristenliv, og i hvert fall ikke i Den norske kirke. Likevel vil mennesker kunne erfare seg behersket av eller dominert av onde krefter på en måte som er svært plagsom. Når dette oppleves som besettelse av en personifisert ond makt, er dette en erfaring som kirken er forpliktet til å ta på alvor. Det kan vi gjøre uavhengig av om vi deler den virkelighetsoppfatning som formidles eller ikke. Da Kirkemøtet i 2013 vedtok liturgien ”Velsignelse av hus og hjem”, var det et hovedpoeng i debatten at liturgien måtte kunne anvendes uten at den som brukte den, la seg inn under den ene eller andre forklaringsmodellen for den uro som eventuelt ble erfart. En sjelsørgerisk åpenhet tilsier at vi tar erfaringene på det dypeste alvor, som sanne erfaringer. Det må også gjelde erfaringen av å være besatt eller behersket av onde ånder.

Men kan *jeg* tilby noen form for eksorsisme? Den katolske kirke gjør det, også her i Norge. Men kriteriene og forberedelsene er svært omfattende. Det er bare biskopen som til syvende og sist har myndighet til å si ja til en slik praksis. Det kreves også framlagt en grundig legeattest som dokumenterer både fysisk og psykisk helse-tilstand. Prosessen fram mot et eventuelt ritual er ganske lang. Professor emeritus og Etiopia-misjonær Øyvind Eide ved VID/Misjonshøyskolen sier at det å tilby forbønn, eventuelt med salving, i de fleste tilfeller vil komme behovet i møte.

FÅR VI DET TIL I KIRKEN?

Etter alt det dramatiske og innholdsfulle alvoret i denne fortellingen kommer det en avslutning

som nesten står i komikken skjær. For hva var det disiplene var mest opptatt av? De var ikke opptatt av gutten eller faren eller åndsmaktene. De lurte bare på hvorfor ikke *de* fikk til å drive den urene ånden ut. De var mest opptatt av seg selv. Sånn var det med Jesu disipler. Og sånn er det fortsatt. Vi vil helst få det til.

PREKENSKISSE:

1. *Fra det ene til det andre*

- Fra fjellets forklarelse til lavlandets lidelse.
- Fra harmoni til kamp.
- Fra fest til hverdag.

2. *En forsiktig, frimodig og innstendig tro*

- Forsiktig: Det er ikke din overbevisning som er avgjørende.
- Frimodig: Troens viktigste kjennetegn er at den kommer til Jesus.
- Innstendig: Hold ut i bønn og faste; det meste må sies mer enn én gang.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
FØRSTELEKTOR OG PREST
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

DEN INTERNASJONALE KVINNE DAGEN

8. MARS 2018

Prekmentekst: Luk 18,1–7

Lesetekster: Joel 3,1–5a / 1 Kor 12,12–17

Liturgisk farge: Fiolett (Som kirkeåretstiden)

SÅ VI VANT VÅR RETT

Kvinnesaken er aldri vunnet. Vi går stadig nye runder om de samme gamle tingene: Likelønn, like muligheter, seksuell trakassering etc. I skrivende stund rives ledende politikere i de fleste partier ned fra sin pidestallene sine som en følge av *metoo-kampanjen*. Det er godt å se at maktarroganse og kvinneforakt blir avslørt og fordømt, men det er nedstemmende å konstatere at slike holdninger fortsatt lever i beste velgående. Kvinnedagen har tydeligvis fortsatt sin berettigelse.

TIL DAGEN

I år faller kvinnedagen på en torsdag. Selv om du ikke feirer en egen kvinnedagsgudstjeneste denne dagen, inviteres du like fullt inn i noen refleksjoner omkring noen av de aspektene som fortsatt gjør dagen viktig. Det handler om makt og avmakt, og det handler om at Gud gir samme verdi og behandler alle likt, til tross for at man er forskjellige og rangeres ulikt av mennesker. Før jeg starter, vil jeg gi til kjenne mitt eget ståsted, for eget ståsted og erfaringer spiller alltid en rolle når man vurderer sin samtid og tolker bibelske tekster. Jeg er født i 1967, er norsk og kvinne, oppvokst på Gjøvik i KFUK-M og er alltid blitt heiet frem, først som teologistudent ved MF og siden som prest i Den norske kirke, både på Vestlandet og på Østlandet. Jeg har aldri opplevd direkte undertrykking eller trakassering mot meg personlig. Jeg er meg tvert imot bevisst at jeg er født til en mengde privilegier. Men nettopp derfor blir jeg full av harme når jeg ser mine medsøstre her

hjemme og i andre land lide under urettferdighet og diskriminering, kun fordi Gud har skapt oss til kvinner.

TIL TEKSTENE

Joel-teksten og evangelieteksten har til felles at de fokuserer på endetiden. Hos Joel leser vi om endetidstegn, *Herrens dag* og redningen for dem som påkaller Herrens navn. Hos Lukas avsluttes liknelsen med spørsmålet om *Menneskesønnen* vil finne troen på jorden *når han kommer* (v 8b som ikke er tatt med i dagens perikope.) Det trekkes med andre ord opp store og alvorlige perspektiver i disse tekstene.

Joel- og 1 Kor-tekstene har til felles at de handler om hvordan Gud behandler alle likt, til tross for at man er forskjellige og har ulike funksjoner og ulik rang. Sønner og døtre, gamle og unge, slaver og slavekvinner – alle får den samme Ånd; alle er like viktige og hører med på Kristi kropp.

Evangelieteksten handler om forholdet mellom Gud og mennesker, men til forskjell fra f.eks. liknelsen om den bortkomne sønn, hvor den gode faren er et bilde på Gud, brukes dommerskikkelsen her som en illustrasjon på hvordan Gud *ikke* er: Gud er ikke urettferdig; Gud kan ikke bestikkes; Gud trenger ikke å mases på. Gud *vil* hjelpe sine utvalgte som roper på ham om hjelp.

Kvinnen i liknelsen er enke og som sådan en av de svakest stilte i datidens samfunn. Hun er et bilde på de troende: Også vi må regne med å måtte kjempe lenge for en rettferdig sak. Også vi må regne med at motparten er mektig og urettferdig, men også vi får løfte om at den rettferdige kampen vil føre frem, bare man ikke gir opp.

Målet med liknelsen er å sette mot de kristne i og mane til utholdenhet når de kanskje begynner å tvile på om Gud vil hjelpe. Liknelsen har sin parallell i Luk 11,5–8. Den stadige bønner er de troendes viktigste redskap for å overleve gjennom endetiden og frem til Jesu gjenkomst.

TIL PREKENEN

Rettferdighet i verden

Tekstene handler, som vi har sett, om hvordan Gud gir verdi og rettferdighet til alle, uansett hvem de er, og hvordan de vurderes i den verden hvor mennesker rår. Samtidig er de realistiske: Å få sin rett kan ta sin tid; den kommer ikke automatisk. I verden må den kjempes frem, og det er slett ikke sikkert at det vil gå bra til sist, for man møter sterke motkrefter. Korrupsjon, menneskeforakt, gudløshet og hensynsløshet er vanlig, illustrert her i Jesu fortelling om dommeren. Det kreves stor styrke og utholdenhet fra den som vil oppnå rettferdighet. I teksten var det en enke. Det er ikke tilfeldig at Jesus velger en mannlig dommer og en enke for å illustrere urettferdigheten og det skjeve maktforholdet. Det er et bilde som vi dessverre fortsatt umiddelbart kjenner oss igjen i. Dette viser bare hvor dypt dette misforholdet sitter i menneskeskapte strukturer. I mange land er mye blitt bedre. Demokrati og likestilling har gitt bedre levekår til svært mange. Kampen har båret frukter, men fortsatt er den langt fra vunnet. Antakelig har det kristne menneskesynet betydd mye i denne kampen, men også kirken har gjennom historien alliert seg med undertrykkerne i verden. På kvinnedagen vil det derfor være enhver forkynners oppgave å tale mot undertrykkelse og urettferdighet, enten den rammer kvinner eller menn. Verden trenger fortsatt kirkens profetiske røst!

Rettferdighet i kirken

Men også kirken spiller de strukturer som rår i resten av samfunnet. I stedet for å være et evangelisk opp/ned-samfunn hvor de minste er de største, og hvor alle stiller likt, er også kirken et samfunn hvor hierarkiet og den menneskelige rangorden lever gode dager. Noen vil kanskje hevde at den rettferdighet og likhet som vi leser om i Bibelens skrifter, handler om den åndelige verden og forholdet til Gud. Men skal vi da lese Bibelen som om Gud ikke ønsker å se sine idealer virkeliggjort midt i vår verden, i Guds rike? Gud gir sine gaver til mennesker uavhengig av om man er kvinne eller mann. Derfor er det kontraproduktivt å opprettholde et skille mellom hvem

som kan gjøre hva i menigheten, basert på kjønn. 1 Kor 12 fordeler funksjoner i menigheten ut fra Åndens gaver. Likevel gjøres det forskjell på folk også i kirken, og fortellingen om kvinnen som maste og ikke ga opp, er fortsatt aktuell.

Rettferdighet i evigheten

En strofe fra nasjonalsangen vår rant meg i hu:

*Og som fedrene har kjempet, mødrene har grett,
har den Herre stille lempet, så vi vant vår rett!*

Om Bjørnson var barn av sin tid når det gjaldt stereotypiske oppfatninger av hva som var forventet innsats fra kvinner og menn, hadde han rett i én ting: Det er til sist Gud som må sørge for seieren. Joel skriver om *Herrens dag, den store og skremmende* som kommer med forvandling. Da skal alle som påkaller Herrens navn, bli berget. Når Guds rettferdighet bryter gjennom på jorden, er jeg sikker på at vi får se andre tilstander enn vi i dag makter å forestille oss. Der er det Gud som er dommer og redningsmann. Antakelig har vi bare øynet en liten bit av den virkeligheten som en dag skal utfolde seg fullt og helt for dem som holder ut helt til slutt.

ASTRID SÆTRANG MORVIK
SOKNEPREST I ØSTENSTAD
AM762@KIRKEN.NO

4. SØNDAG I FASTETIDEN

11. MARS 2018

Prekentekest: Joh 3,11–16

Lesetekster: 4 Mos 21,4–9 / 2 Kor 5,18–21

Liturgisk farge: Fiolett

TIL DAGEN

Dette er den siste ”ordinære” fastesøndagen i kirkeåret for denne gang. Neste søndag er det hvitt, og Maria skal feires. Deretter er det palmesøndag, og påskens store drama er i gang. Dette er derfor den siste muligheten til å være i en modus i gudstjenesten, som tar vare på det særegne med fastetiden – hverdagens stille ettertanke før grunnlaget for vår tro blir vist i fullt monn i Jesu død og oppstandelse.

TIL TEKSTENE

Søndagens GT-tekst byr oss på en grusom historie om da mange i Israelfolket blir bitt av slanger og dør fordi de taler mot Herren. Moses får da i oppgave av Herren å lage en kobberslange som leger dem som er blitt bitt.

I epistelteksten handler det hele om forsoning, om å forenes med Gud gjennom Jesu død og oppstandelse.

I evangelieteksten er vi i Johannesevangeliets lange samtale mellom Jesus og Nikodemus. Prekentekesten består av en del av Jesu svar på spørsmålene Nikodemus kommer med.

TIL PREKENEN

Nikodemus – en undrende rådsherre

I denne kommentaren kommer jeg til å fokusere på Nikodemus og hans rolle i Johannesevangeliet. Nikodemus er en mann som gjennom Johannesevangeliet viser seg ved tre anledninger. Den første er i vår prekentekest. Han kommer til Jesus med mange spørsmål, fundamentale spør-

mål hva gjelder det å forsøke å forstå en tro – hvordan en tro kan ta bolig et menneske, hvordan den kan finnes fornuftig, og hvordan man kan bli frelst. Spørsmålene blir stilt om natten, i det mørke, i det skjulte. Som høytstående jøde, sågar rådsherre, er det ikke rart at han ønsker å møte Jesus svært diskret – han var strengt tatt programforpliktet på å være veldig skeptisk til Jesus. Dette kan være noe av grunnen til at spørsmålene ble stilt da de færreste var utenfor husets fire vegger. Prekenteeksten består av en del av Jesu svar til Nikodemus. Jesus forklarer hva Menneskesønnen er – vel å merke etter å ha vært litt hånlig over at en rådsherre som Nikodemus ikke så sammenhengen. Prekenteeksten lander i Den lille bibel. Den kan det, som vi alle vet, sies mye om i både ulike tolkninger og teologi. Dette er ikke noe jeg tenker å dvele lenge ved, men om Johannes 3,16 er tenkt som hovedfokus i prekenen, nøyer jeg meg med å anbefale en relativt ny litterær kilde fra Marcus Borg, professor i NT. Hans innfallsvinkel finnes i norsk språkdrakt i boken ”Gjenoppdag kristendommen” som kom ut for noen få måneder siden. Den anbefales – ikke fordi den er lett å forholde seg til, men derimot fordi den virkelig er vanskelig å forholde seg til.

Nikodemus – et menneske i bevegelse

Jeg vil se nærmere på de to andre gangene vi møter Nikodemus i Johannesevangeliet. Nesten gang Nikodemus er synlig begynner også så smått kimen til lidelseshistorien å komme til overflaten. For i kapittel 7 begynner opprøret mot Jesus å bli mer synlig – det blir murret om blasfemi, samtidig som ingen tør å pågripe ham. Overprestene og fariseerne klager til vaktene, men Nikodemus tar Jesus i forsvar ved retorisk å spørre: ”Loven vår dømmer vel ikke et menneske uten forhør, før en har fått vite hva det har gjort?” Kanskje et ganske nøkternt uttrykk fra en som tar lovene på alvor. Men reaksjonen hos Nikodemus vitner om et lite selvbehersket patos hvor man nærmest kan høre det smeller fra de andre i rommet at Nikodemus selv også kanskje var fra samme sted som Jesus. Det forteller oss at Nikodemus er blitt påvirket av Jesus – han blir ikke tatt av massesuggesjonen; han har forstått at Jesus

ikke er på ville veier.

Når vi møter Nikodemus for tredje og siste gang, møter vi Nikodemus i det mørkeste av det mørke. Jesus er død. Nikodemus er med på å stille kroppen hans, og i likhet med de hellige konger ved Jesu fødsel har Nikodemus også med myrra.

Disse tre gangene hører vi om Nikodemus – han undrer seg over grunnleggende eksistensielle spørsmål overfor Jesus; han tar Jesus i forsvar, og han stiller den døde kroppen til Jesus. Summen av det hele forteller oss om en bevegelse i Nikodemus. Fra å være bundet opp til å mislike Jesus fordi det utfordret hans egen maktposisjon, ble han en tilhenger av Jesus.

Nikodemus

– et menneske det finnes mange av

Å se dette inn mot evangeliets kraft i vår mener jeg er naturlig. Evangeliet har krefter som går langt forbi vår egen fatteevne. Det er en grunn til at totalitære regimer forbyr religion, om ikke religionen blir styrt av regimet selv. Det er fordi evangeliet har et radikalt og gjennomborende budskap som går på akkord med ethvert maktbegjær: Den tunge veien på Golgata, den vi bruker fastetiden på å forberede oss på i kirken, handler om all verdens lidelse i alle tider. Den handler om hvordan vår egen sorg kan speiles i Kristi lidelser. Den handler om hvordan ethvert undertrykt menneske blir løftet frem i kjærlighet på korset. Og videre handler den om hvordan lidelsen ikke lenger skal være. Ved oppstandelsen viste Jesus at ingen regimer, ingen mennesker, kan med noen midler holde Guds rike lukket. Så kan vi bringe våre spørsmål til Gud i det mørke, i det skjulte. Vi kan legge fra oss det vi bærer på, og samtidig møte kjærligheten som ingen kan stoppe. For selv i det som kan være en melankolsk og tung fastetid venter oppstandelsen på oss – da ingenting lenger er skjult, men Guds herlighet skal stråle over oss alle.

SALMEFORSLAG

N13 895 Ja, engang mine øyne skal / N13 899 Jeg tror på jordens forvandling. Det er så mange spørsmål vi kan bære på, slik Nikodemus har i dagens

prekentekest. Det er heller ikke alle spørsmål man kan få fullgode svar på. Det betyr ikke at de ikke skal snakkes om, tvert imot, men det ligger en forsoning i å innse at noen spørsmål, dem vil man ikke få svar på i dette livet. Begge disse salmene uttrykker dette – at fullt ut vil vi ikke forstå før vi møter Gud i evigheten.

N13 517 517 Vinden ser vi ikke. Ett av spørsmålene som Nikodemus stiller Jesus, er: ”Hvor-

dan kan en som er gammel, bli født?” Jesus svarer da med å fortelle om vinden, at den suser uten at man vet hvor den kommer fra – et bilde på det menneskelig uforklarlige. Dette bildet blir tatt opp i denne salmen av Anders Frostenson.

ESPEN DAHLGREN DOKSRØD
KAPELLAN I NEDRE EIKER MENIGHET
ESPENDD@GMAIL.COM

luther

Kari Fure

FLUKTEN FRA SYRIA OG IRAK

199,-

Flere millioner mennesker flykter fra sine hjemland i Midtøsten. Blant disse er det mange kristne. De drives vekk fra områdene der den kristne kirke først etablerte seg. Slik kuttes kirkens røtter.

I *Flukten fra Syria og Irak* forteller Kari Fure om møter med mennesker som står midt i dramaet. Hun har snakket med flyktninger og kirkeledere, politikere og personer som risikerer livet for å hjelpe – og orientalske kristne som starter et nytt liv i Tyskland, Sverige og Norge.

Fure setter enkeltskjebnene inn i en politisk og historisk sammenheng. Hun drar linjene til folkemordet i Tyrkia for hundre år siden, og spør hvorfor de religiøse motsetningene i Syria og Irak ble så dype. Fure har også møtt folk som drømmer om trygghet i en selvstyrt provins for kristne og andre minoriteter på Niniveletta i Nord-Irak.

Les den spennende historien!

www.lutherforlag.no

PRIORITY

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, sokneprest Kjersti Gautestad Norheim og praktikumsleder Fredrik Saxegaard. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>